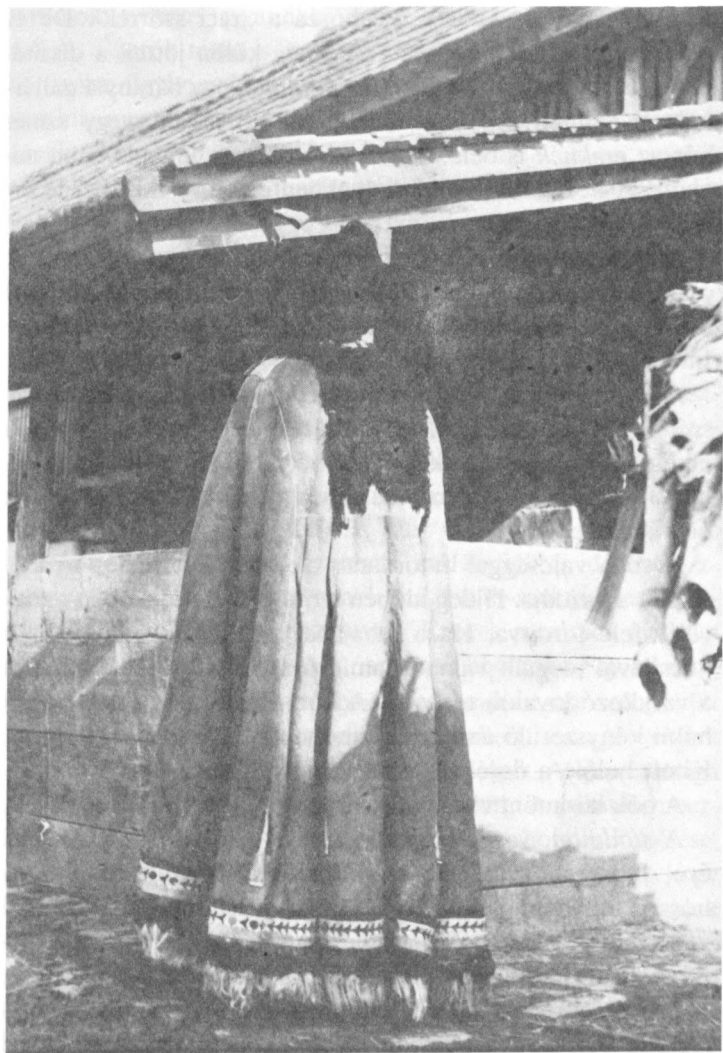

A MESTEREMBEREK KÉSZÍTETTE FELSŐRUHA, LÁBBELI

Amíg tehát a kendervászonból készült alsóruhát kiszabták, megvarrták maguk az asszonyok, addig a lábbelivel és a jobbára csak télen vagy ünnepkor viselt felsőruhával már egészen más volt a helyzet. A *bocskor*, a *csizma*, a *papucs* anyaga bőr, de bőrből készült a *suba*, a *ködmön* vagy *daku* és a *presnyák* is. Még az errefelé inkább csak kanászok viselte szűr anyaga is állati eredetű volt, nevezetesen a magyar racka juh durva, fehér, fekete vagy leginkább kevertesszürke gyapjából készült. És amíg a bőrből készült tárgyak készítői errefelé is ismert mesteremberek voltak, a kanászok viselte „cifra, rúzsás szűr” készítője távoli vidékek hírből is alig ismert mesterembere volt. A szűr errefelé csak mint vásári portéka került. Legjellegzetesebb része a „raktáru” szolgáló bevarrott ujján kívül a nagy, „sisakká”, azaz csuklyává alakítható gallérja volt. Ha esett az eső, felhajtotta a pásztor, és a feje búbjától a bokájáig védve volt az idő viszontagságától, mert az itt viselt szűrök – a visszaemlékezők szerint – bokáig érő, hosszú köpönyegek voltak.

Általánosan viselt téli ruhadarab férfiak számára a *suba* volt. A *suba*, vagy ritkábban használt nevén *bunda*, ujjatlan, palástszerű, bokáig érő, a szekerező, kocsizó parasztember számára igen fontos, szinte nélkülözhetetlen ruhadarab volt. Két fajtája készült: a díszesebb és drágább ünneplő és a mindennapi használatra alkalmas egyszerűbb, olcsóbb parasztsuba. Az ünneplő suba báránybőrből készült tizenégy *szeles* körsuba volt. Elkészítéséhez tizenégy vagy tizenöt

Suba

darab báránybőr kellett, méghozza a „raci szőrrel”. De ez csak az anyagának kellett. Arra még külön jöttek a díszítések. Két darab színes szattyán a *cifrának*, egy bárány a gallérnak és szintén egy a prémjének körül. Kellett egy színes bőr az *ereknek* is bele. Értékes is volt egy ünneplő suba nagyon! A két háború közötti években egy első osztályú ló értékével ért föl, a parasztsuba pedig egy első osztályú tehénével.

A parasztsuba mindenben megegyezett az ünneplő subával, csak valamivel kevesebb dísze volt, és az báránybőr helyett birkabőrből készült. Ezért az ünneplőnél súlyosabb is volt. Inkább csak strapára használták.

A suba bősege – akár ünneplő, akár parasztsubaról van szó –, ha kétszemélyes, legalább tizenegy-tizenkét *szeles*, és elkészítéséhez tíz-tizenkét darab bőr kell. Ha csak egyszemélyes, akkor nyolc-kilenc *szeles*, és elkészítéséhez hét-nyolc bőr is elegendő:

A suba valósággal bútordarabnak számított. Télen-nyáron viselte a gazdája. Hideg időben szőrével befelé, esőben szőrével kifelé fordítva. Ha a subájába burkolódzó parasztgazda kocsijával megállt valahol, amíg ő a dolgát végezte, subáját a várakozó lovakra terítette. A kint rekedt, a szabad ég alatt hálni kényszerülő embernek a suba ágy is volt egyszersmind. Kített belőle a derékalj, a feje alja és a takaró is.

A nők ködmönt viseltek, sőt imitt-amott viselnek még ma is.

A *ködmön*, vagy másik nevén *daku*, rövid, derékon alul érő, félkabátszerű, gyapjas birkabőrből készült rövid vagy hosszú ujjú ruhadarab. Szabása szerint lehet egyenes derekú vagy derékban szabott; egyenes vagy fodros aljú. Széle, pereme szinte mindig prémezett. Színe leginkább sötétesbarna.

Férfiak viselték, azaz viselik még ma is a *presnyákat* vagy *mellest*. A presnyák két darab bőrből készül, melyek közül egyik elöl, a másik hátul védi a testet. Jobb oldalon és a jobb

váll fölött össze is vannak varrva, de bal oldalon a vállrész-nél is, a derék táján is csak gomb, esetleg pertli van az össze-fogására, úgyhogy begombolatlanul, bekötetlenül nem is lehet viselni, mert lecsúszik. A presnyák eleje is, hátulja is rendszerint kerek aljú.

A lábbelik közül a legelterjedtebb, legáltalánosabb viselet nyáron a *bocskor* és *papucs*, télen pedig a *klumpa* és a *csizma* volt. (Nők – rendes körülmények között – nem viseltek bocskort.)

Az errefelé viselt bocskor leginkább a két darab bőrből készült, úgynevezett *fedeles bocskor* volt. Nyáron mezítlábasan viselték, hűvösebb napok beálltával azonban a lábra csavart *kapcára* fűzték, kötötték. A bocskor készítői a *bocskorosok* voltak. Ma már nem létező szakma.

A másik nyári lábbeli a könnyű, csak a lábfejet takaró *papucs* volt. Egyaránt viselték, azaz viselik nők is, férfiak is. Sarok nélküli változatát azonban csak férfiak és idősebb asszonyok viselik, az alacsonyabb-magasabb sarkút viszont kizárólag lányok és fiatalasszonyok. Ezek a papucsok gyakran gazdagon vannak díszítve. A papucsok készítői a *papucsosok*.

Az esős, hideg őszi idő beálltával, mikor már mindenütt sár volt meg víz állt, de menni azért kellett, a szegényebbek faklumpát, a gazdagabbak bőrcizmát viseltek. A *csizma* drága lábbeli volt, ezért lehetőleg kímélni kellett. A parasztembernek egyébként is a „véreben” van a drága holmik kímélése. Szinte a legutóbbi évtizedekig általános szokás volt, hogy a szállásiak vagy a gyalog a közeli városba igyekvő falusiak is az út nehezebbik, porosabb, sárosabb részét mezítláb, lehetőleg valami kevésbé értékes, viseltes ruhában tették meg, és csak a falu vagy a város alá érve húzták fel a lábbelit, cserélték fel a hétköznaplót a díszesebb vagy legalábbis tisztább ünneplővel. Kifelé menet aztán fordítva. A faluból, városból

kiérve vetkőzni kezdtek, és vissza már ismét mezítláb mentek, a tiszta ruha helyett pedig az otthoni viseltest vették fel. A falusiak közül sokan azt is megtették, hogy határba, például aratásra menet a papucsot letették, és csak úgy mezítláb kelték útra, mert – mondták – minek azt kint is nyűni, elnyűvődik az otthon is.